

Till skatteutskottet

Skatteutskottet har den 11 maj 2000 beslutat bereda socialutskottet tillfälle att avge yttrande över proposition 1999/2000:121 Privat införsel av alkoholdrycker, m.m. jämte motioner i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Socialutskottet begränsar sitt yttrande till avsnitt 4 Privatinförsel av alkoholdrycker och tobaksvaror samt till motionerna Sk26 (mp) yrkande 2, Sk27 (m) yrkande 1 och Sk29 (kd, c, fp) yrkandena 2 och 4.

Socialutskottet

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att den mängd vin, öl och cigaretter som en resande kan föra in till Sverige från ett annat EU-land utan att skatt skall betalas i Sverige ökas från och med den 1 juli 2000. De föreslagna nivåerna är 20 liter vin, 24 liter starköl och 400 cigaretter. Det blir vidare möjligt att föra in 1 liter sprit och 3 liter starkvin vid samma tillfälle. Förslag kommer senare att lämnas om en successiv höjning av dessa nivåer.

Regeringen avser att återkomma med förslag till åtgärder på skatteområdet i budgetpropositionen för år 2001 och i anslutning därtill kommer regeringen att presentera en ny nationell handlingsplan för alkoholförebyggande åtgärder.

Privat införsel av alkoholdrycker och tobaksvaror

Propositionen

I propositionen föreslås att den mängd vin, öl och cigaretter som en resande kan föra in till Sverige från ett annat EU-land utan att skatt skall betalas i Sverige ökas från och med den 1 juli 2000. De föreslagna nivåerna är 20 liter vin, 24 liter starköl och 400 cigaretter. Det blir vidare möjligt att föra in 1 liter sprit och 3 liter starkvin vid samma tillfälle.

Regeringen anför att en underhandsöverenskommelse träffats mellan den svenska regeringen och kommissionen om en ändring av de svenska införselreglerna. Överenskommelsen innebär att Sverige, i likhet med Danmark och Finland, får behålla vissa införselbegränsningar till och med den 31 decem-

ber 2003, och att införselkvoterna successivt ökas. Från och med den 1 juli 2000 skall en resande kunna föra in 1 liter sprit, 3 liter starkvin, 20 liter vin och 24 liter öl samt 400 cigaretter eller 150 cigariller eller 75 cigarrer eller 400 gram röktobak från ett annat EU-land utan att betala svensk punktskatt. Den 1 januari 2001 skall mängderna för vin och öl höjas till 26 respektive 32 liter, den 1 januari 2002 skall mängden för sprit höjas till 2 liter och den 1 januari 2003 skall mängden för vin höjas till 52 liter, mängden för öl till 64 liter och mängden för sprit till 5 liter. Från och med den 1 januari 2004 gäller allmänna EG-regler för privatinförsel av alkoholdrycker och tobaksvaror.

Kommissionen förbereder nu ett förslag till ändring av det s.k. cirkulationsdirektivet med ovanstående innebörd. Det förslag som kommissionen lägger fram kommer, efter hörande av EU-parlamentet och Ekonomiska och sociala kommittén, att behandlas i rådet och beslutas där med enhällighet.

För att göra det möjligt för riksdagen att besluta om de lagändringar som behövs från och med den 1 juli 2000, om rådet beslutar i enlighet med kommissionens förslag, lämnar regeringen ett förslag om ändringar i lagen om beskattning av viss privatinförsel.

Regeringen avser att senare återkomma till frågan inför de ytterligare ändringar i regelverket som föranleds av en framtida nedtrappning av begränsningarna.

Vid genomförandet av de nya reglerna föreslås vidare att en anpassning till cirkulationsdirektivets regler sker beträffande mousserande vin, som bör jämföras med annat vin. Av alkoholpolitiska skäl saknas anledning att skilja mousserande vin från annat vin. Regeringen föreslår därför att mousserande vin skall ingå i kvoten för vin i stället för i kvoten för starkvin.

Enligt EG:s regler om tull och skattefri import från tredje land är tull- och skattefriheten för cigaretter, spritdrycker och vin begränsad till vissa kvantiteter. För varor som inte omfattas av någon kvantitativ restriktion gäller i stället att importen är tull- och skattefri om varornas värde inte överstiger tull- och skattefrihetsbeloppet på 175 euro. Eftersom öl inte omfattas av någon sådan kvantitativ restriktion får man från tredje land, tull- och skattefritt, föra in cigaretter, sprit och vin i enlighet med gällande restriktioner och därutöver öl till ett värde av 175 euro.

Sveriges undantag från EG:s regler om privatinförsel från annat EU-land innebär dock att Sverige är skyldigt att tillämpa samma begränsningar vid den yttre gränsen som vid den inre. Dagens skattefria kvantitet på 15 liter starköl gäller därför både införsel från annat EU-land och införsel från tredje land. Reglerna beträffande import från tredje land finns i lagen (1994:1551) om frihet från skatt vid import, m.m.

Eftersom den svenska införselgränsen för öl föreslås ändras från och med den 1 juli 2000, bör gränsen för skattefri import av öl från tredje land ändras på motsvarande sätt. Regeringen lämnar ett förslag om en sådan ändring i lagen om frihet från skatt vid import, m.m.

Regeringen avser enligt propositionen att återkomma med förslag till åtgärder på skatteområdet i budgetpropositionen för år 2001 och i anslutning därtill kommer regeringen att presentera en ny nationell handlingsplan för alkoholförebyggande åtgärder.

Motioner

I *motion Sk27 av Leif Carlson (m)* begärs ett tillkännagivande om vad i motionen anförts om riktlinjer för en långsiktig upplysningsverksamhet (*yrkande 1*). Motionären anför att upplysningskampanjer och aktivare utbildningsinsatser i skolorna är nödvändiga för att förhindra att de nya införselreglerna riskerar folkhälsan. Riktlinjer för en långsiktig upplysningsverksamhet inriktad på framför allt yngre personer måste därför utarbetas. Detta bör ske i samarbete med berörda branschaktörer. Tyngdpunkten bör ligga på det positiva som ett ansvarsfullt bruk av alkohol medför. I detta sammanhang kan lärdom dras av de mycket lyckade alkoholupplysningskampanjer som har drivits i t.ex. Kanada.

I *motion Sk29 av Kenneth Lantz m.fl. (kd, c, fp)* begärs ett tillkännagivande om vad i motionen anförts om inriktningen av den svenska alkoholpolitiken och dess betydelse för folkhälsan (*yrkande 2*). Motionärerna anför att Sverige måste fortsätta att föra en restriktiv alkoholpolitik som syftar till att sänka den totala alkoholkonsumtionen. Den alkoholpolitiska inriktningen bör vara dels att få storkonsumenter att minska sitt drickande, dels att hindra nyrekrytering av alkoholmissbrukare. Det är också angeläget att begränsa ungdomars umgänge med alkohol eftersom all erfarenhet visar att ju längre alkoholdebuten skjuts upp, desto större är möjligheten att undvika missbruk. Den svenska alkoholpolitiken bör även fortsättningsvis vila på vissa grunder såsom attitydförändringar, begränsad tillgänglighet, försäljningsmonopol och aktiv prispolitik. I motionen begärs vidare ett tillkännagivande om att Sverige, inom ramen för det arbete som pågår inom EU om en gemensam alkoholpolitik, bör verka för en alkoholpolitik som minskar alkoholkonsumtionen (*yrkande 4*).

I *motion Sk26 av Yvonne Ruwaida m.fl. (mp)* begärs ett tillkännagivande om vad i motionen anförts om att regeringen bör driva frågan om alkoholförselkvoternas storlek vidare till EG-domstolen (*yrkande 2*). Motionärerna anför att de anser att regeringen bör vidhålla den tidigare svenska linjen avseende införselkvoter av alkohol. Om införselfrågan fortsättningsvis hantearas som den folkhälsofråga den faktiskt är och inte som i dag som en renodlad handelsfråga, kommer den linje som motionärerna förordar att vara fullständigt självklar för regeringen att följa, heter det i motionen.

Socialutskottets bedömning

Sverige bedriver sedan lång tid tillbaka en restriktiv alkoholpolitik för att begränsa alkoholens skadeverkningar. Utskottet vill betona vikten av att Sverige även fortsättningsvis behåller målsättningen att begränsa alkoholens skadeverkningar och verka för att minska den totala alkoholkonsumtionen. Emellertid har samhällsutvecklingen och särskilt det svenska EU-medlemskapet i grunden påverkat förutsättningarna för den svenska alkoholpolitiken.

Det är enligt utskottets uppfattning mycket angeläget att intensifiera de förebyggande insatserna på alkoholområdet i form av upplysning, utbildning och mer forskning kring alkoholpolitikens effekter på folkhälsan. Aktiva

informationsinsatser och opinionsbildande åtgärder, särskilt mot vissa riskgrupper, risksituationer och storkonsumenter, är nödvändiga. Vissa områden bör enligt utskottets uppfattning prioriteras i detta sammanhang. Det gäller insatser som främjar en alkoholfri uppväxt och att kvinnor undviker alkohol under graviditet. Det är likaså viktigt att eftersträva att det inte förekommer alkohol i trafiken, vare sig till lands eller till sjöss, och att alla arbetsplatser är alkoholfria. Utskottet delar bedömningen i motion Sk27 (m) att satsningar på information och upplysning bör till i skolan för att lägga grunden för ett folkhälsotänkande.

Utskottet vill understryka vikten av det arbete som utförs av frivilligorganisationerna. Härvid kan nämnas att medel från bl.a. Allmänna arvsfonden har satsats på olika alkoholförebyggande projekt för att öka organisationernas insatser på området.

Utskottet vill i detta sammanhang framhålla att det erfarit att det i Regeringskansliet pågår ett arbete med en nationell handlingsplan för alkoholförebyggande insatser med målsättningen att en proposition skall överlämnas till riksdagen under hösten 2000.

Enligt vad utskottet erfarit avser regeringen vidare att ge Centrum för alkohol- och drogforskning (SoRAD) i uppdrag att ta fram månadsvis statistik över konsumtions- och försäljningsutvecklingen. Statistiken skall även inkludera det s.k. mörkertalet, dvs. privatinförsel, hemtillverkning, smuggling m.m. Utskottet ser positivt på att ett sådant uppdrag lämnas och förutsätter att denna statistik på ett tidigt stadium kan ge indikation om förändringar i konsumtionsmönster etc. Centrumet har redan fått forskningsstöd för att bl.a. mer omfattande få belyst svenska folkets alkoholvanor, ungdomskulturens inverkan på ungdomars drickande och vilka informations- och opinionsbildande insatser i ett internationellt perspektiv som fungerar effektivt.

Utskottet vill också peka på att den nationella ledningsgruppen för alkohol- och narkotikaförebyggande insatser, som leds av socialministern, har tagit initiativ till flera viktiga nationella projekt. Regeringen kommer under 2000 att satsa 27,5 miljoner kronor på sådana projekt. Flera av projekten syftar till att öka kunskaperna hos ungdomar om alkohol och narkotika. Vidare vill utskottet framhålla att Oberoende Alkoholsamarbetet (OAS) avser att under året satsa 25 miljoner kronor för olika informationsinsatser i syfte att motverka konsumtion av illegalt tillverkad eller insmugglad alkohol m.m.

Enligt utskottet är det helt nödvändigt att de nationella instrument som hittills använts kompletteras med ökade satsningar på internationellt samarbete och om möjligt gemensamma regler. Inom EU finns ett ökat intresse och en större medvetenhet om alkoholens betydelse för folkhälsan och också ett större intresse för samarbete på EU-nivå för att begränsa alkoholens skadeverkningar. Som redovisats tidigare (1999/2000:SoU5y) pågår, på svenskt initiativ, ett arbete på EU-nivå med en alkoholstrategi på folkhälsoområdet. Ambitionen är att en EU-strategi skall kunna behandlas under det svenska ordförandeskapet våren 2001. Siktet är inställt på harmonisering av reglerna när det gäller t.ex. promillegränser inom trafiken, gemensamma åldersgränser vid försäljning och servering, gemensamma rekommendationer när det gäller alkohol och graviditet samt alkohol och arbetsliv. Avsikten är att stra-

tegin skall presenteras på Världshälsoorganisationens ministerkonferens som kommer att hållas den 19–21 februari 2001 i Stockholm.

Socialutskottet konstaterar sammanfattningsvis att det bedrivs ett aktivt arbete på både nationell och internationell nivå när det gäller förebyggande av alkoholskador och alkoholens betydelse för folkhälsan. Socialutskottet tillstyrker utifrån sina utgångspunkter propositionen. Enligt utskottets uppfattning är motionerna Sk27 (m) yrkande 1 och Sk29 (kd, c, fp) yrkandena 2 och 4 åtminstone delvis tillgodosedda med det anförda.

Utskottet delar inte inställningen i motion Sk26 (mp) om att Sverige bör behålla sina hittillsvarande införselkvoter och låta EG-domstolen avgöra frågan. I likhet med regeringen anser utskottet att ett sådant förfaringssätt skulle skapa rättsosäkerhet för allmänheten och en för berörda myndigheter mycket svårhanterlig situation. Yrkande 2 i motionen bör därför avstyrkas.

Stockholm den 18 maj 2000

På socialutskottets vägnar

Ingrid Burman

I beslutet har deltagit: Ingrid Burman (v), Chris Heister (m), Susanne Eberstein (s), Margareta Israelsson (s), Rinaldo Karlsson (s), Leif Carlson (m), Hans Hjortzberg-Nordlund (m), Conny Öhman (s), Elisebeht Markström (s), Rolf Olsson (v), Lars Gustafsson (kd), Thomas Julin (mp), Kenneth Johansson (c), Kerstin Heinemann (fp), Lars Elinderson (m), Tullia von Sydow (s) och Ester Lindstedt-Staaf (kd).

Avvikande mening

1. Folkhälsoaspekter på alkoholpolitiken

Chris Heister, Leif Carlson, Hans Hjortzberg- Nordlund och Lars Elinderson (alla m) anför:

Som anføres i motion Sk27 har Sverige i dag i praktiken en närmast fri tillgång till alkoholdrycker för både missbrukare och ungdomar; en svart marknad som håller öppet tjugofyra timmar om dygnet överallt i landet. Det är resultatet av den förda alkoholpolitiken som har minskat medborgarnas förståelse för åtgärder mot kriminell alkoholhantering. Detta har varit negativt både för laglydnad och folkhälsa. Enligt vår uppfattning måste vidare beaktas att både de ökade volymer för resandeförsel som regeringen föreslår och öppnandet av Öresundsbron innebär radikalt ändrade förutsättningar för svensk alkoholpolitik. Den största risken för folkhälsan uppkommer enligt vår uppfattning om man ökar införselkvantiteterna utan att sänka skatterna. Det finns då en uppenbar risk för att såväl legal som illegal alkoholförsel ökar. Vi vill betona nödvändigheten av opinionsbildning genom upplysningskampanjer och aktivare utbildningsinsatser i skolorna för att för-

hindra att de nya införselreglerna riskerar folkhälsan. Riktlinjer för en långsiktig upplysningsverksamhet inriktad på framför allt yngre personer måste utarbetas. Detta bör ske i samarbete med berörda branschaktörer. Tyngdpunkten bör ligga på det positiva som ett ansvarsfullt bruk av alkohol medför. Krafterna måste inriktas på att skapa en måttfull konsumtion under individuellt ansvar. Vi vill i detta sammanhang peka på de mycket lyckade upplysningskampanjer om alkohol som drivits i bl.a. Kanada. Vad här anförts med anledning av motion Sk27 (m) yrkande 1 bör ges regeringen till känna.

2. Folkhälsoaspekter på alkoholpolitiken

Lars Gustafsson (kd), Thomas Julin (mp), Kenneth Johansson (c), Kerstin Heinemann (fp) och Ester Lindstedt-Staaf (kd) anför:

Den svenska alkoholpolitiken har hittills varit framgångsrik och får inte raseras. Regeringen borde därför ha stått fast vid en förlängning av nuvarande införselregler. Frågan borde ha kunnat få avgöras av EG-domstolen.

Enligt vår uppfattning måste den alkoholpolitiska inriktningen vara dels att få storkonsumenter att minska sitt drickande, dels att hindra nyrekrytering av alkoholmissbrukare. Det är också angeläget att begränsa ungdomars umgänge med alkohol eftersom all erfarenhet visar att ju längre alkoholdebuten skjuts upp, desto större är möjligheten att undvika missbruk. För att uppnå detta mål är det angeläget med olika typer av förebyggande insatser. Vi anser att den svenska alkoholpolitiken även fortsättningsvis bör vila på vissa grunder såsom attitydförändringar, begränsad tillgänglighet, försäljningsmonopol och aktiv prispolitik. Enligt vår mening kommer resultatet av att införselkvoterna höjs att bli att den totala alkoholkonsumtionen ökar. All forskning visar att det finns ett starkt samband mellan tillgänglighet till alkohol och alkoholrelaterade skador. Slutligen vill vi framhålla att Sverige även inom EU bör verka för en alkoholpolitik som minskar konsumtionen. Vad här anförts med anledning av motionerna Sk26 (mp) yrkande 2 och Sk29 (kd, c, fp) yrkandena 2 och 4 bör ges regeringen till känna.

Särskilt yttrande

Folkhälsoaspekter på alkoholpolitiken

Ingrid Burman och Rolf Olsson (båda v) anför:

Den restriktiva svenska alkoholpolitiken har varit en viktig folkhälsofaktor under lång tid och verksamt bidragit till att Sverige kan uppvisa relativt låga ohälsotal vid internationella jämförelser. Vi har jämfört med de flesta andra europeiska länder en ganska låg andel alkoholrelaterade skador och sjukdomar. Alkoholrestriktioner i form av begränsningar i tillgänglighet och en aktiv skattepolitik på området har varit bra för folkhälsan. De flesta partierna i riksdagen har varit överens om en sådan uppfattning.

I samband med och efter EU-inträdet har ett flertal uppluckringar av den restriktiva alkoholpolitiken gjorts. Den senaste i raden är beslutet om försök

med lördagsöppet av Systembolaget i vissa delar av landet. Nu har regeringen också efter förhandlingar gått med på att införa EU:s mycket omfattande införselkvoter från utgången av 2003 med en successiv höjning redan från den 1 juli 2000. Denna proposition har lagts på riksdagens bord och socialutskottet har att avge ett yttrande till skatteutskottet.

Regeringen har också talat om att lägga förslag om sänkt alkoholskatt. De viktigaste restriktionerna vi har, prispolitiken och begränsningar av tillgängligheten, nedmonteras således bit för bit.

Vänstern uppmärksammade faran för en kollaps för den svenska alkoholpolitiken inför folkomröstningen, men de EU-positiva partierna avvisade våra farhågor som överdrivna. De EU-positiva partierna bedömde att vi skulle kunna bestämma vår alkoholpolitik själva och att våra undantag vad avsåg införselregler skulle kunna behållas. Den nu föreliggande propositionen visar att Vänsterpartiets farhågor besannats fullt ut.

De mest verksamma alkoholpolitiska medlen försvagas steg för steg. Några konkreta åtgärder som skulle kunna ersätta dessa medel har ännu inte presenterats av regeringen, och det är en öppen fråga om andra verkligt kraftfulla åtgärder finns att tillgripa. Det rör sig då inte om allmänt hållna deklARATIONER om alkoholfria zoner, affischkampanjer och samverkansprojekt med bryggerinäringen. Det behövs skarpa åtgärder som t.ex. innebär att alkoholdebuten senareläggs för våra ungdomar, att kontrollen av återstående restriktioner verkligen fungerar, att alla myndigheter och samhällsorganisationer inför medborgarna redovisar välgrundade sociala, hälsopolitiska och ekonomiska konsekvenser av den ökade totalkonsumtion vi har att se fram emot.

Vänsterpartiet kommer även i fortsättningen att verka för en restriktiv och folkhälsoinriktad alkoholpolitik. Vänsterpartiet kan dock inte stödja förslag som leder till prövning av införselkvoterna i EG-domstolen, då en sådan prövning kan skapa rättsosäkerhet och leda till att avtrappningstiden förkortas. En sådan utveckling kan få allvarliga alkoholpolitiska följder.